

שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת ויחי ט"ז טבת ה'תשע"ג | גליון 535

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

פיתחו לי פתח כחודו של מחט

"וַיִּבְרַךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר הִתְּלַכְוּ אִתִּי בְּרַאשֵׁי, דְהֵיִינוּ: כְּמוֹ 'בֵּן יִשִׁי', כְּשֶׁם שְׂדוּד הַמֶּלֶךְ שֶׁבְּמַעֲדֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (מס', טו). הדרכה גדולה וחשובה נותן יעקב אבינו ליוסף הצדיק טרם הסתלקותו, הדרכה שיש בה גם צוואה לבני ישראל בדורות הבאים אחריו.

מסופר בגמרא (סנהדרין קב.), 'תפשו הקדוש ברוך הוא לירבעם בנגדו ואמר לו: חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן. אמר לו: מי בראש? בן ישי בראש'. עלינו לזכור כי ירבעם בן נבט לא היה אדם פשוט כלל ועיקר, הגמרא (שם) דורשת, 'וימצא אותו אחיה השילוני הנביא בדרך והוא מתכסה בשלמה חדשה ושניהם לבדם בשדה - מאי בשלמה חדשה? אמר רב נחמן: כשלמה חדשה, מה שלמה חדשה אין בה שום דופי - אף תורתו של ירבעם לא היה בה שום דופי! דבר אחר: שלמה חדשה - שחידשו דברים שלא שמעה אוזן מעולם. מאי ושניהם לבדם בשדה? אמר רב יהודה אמר רב: שכל תלמידי חכמים דומין לפניהם כעשבי השדה, ואיכא דאמרי: שכל טעמי תורה מגולין להם כשדה'.

דבר זה רמז יעקב אבינו ליוסף בפסוק שלפנינו, כלימוד וצוואה לדורות הבאים: "הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר הִתְּלַכְוּ אִתִּי בְּרַאשֵׁי לְפָנָיו" - ראשית כל צריך להתהלך האדם מעצמו לפני הקב"ה, לפתוח ולהתקרב לה' בכוחותיו העצמיים בלי להמתין לסיוע משמים, ואחר שיעשה כך יפתחו לו מן השמים, ויהיה הוא בבחינת "הָאֱלֹקִים הִרְעָה אֹתִי" - יעזרו לו מן השמים להתקרב יותר ויותר לקב"ה. כך הוא הסדר, ראשית על האדם לפתוח ואח"כ פותח לו הקב"ה, וכמאמר חז"ל (שיר השירים רבה, פרשה ה): 'אמר הקב"ה לישראל: בני, פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודו של מחט - ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו'. על האדם להתחיל, ואז הקב"ה פותח לו פתחים גדולים לאין ערוך.

משל למה הדבר דומה? לאדם שנפל לבור עמוק ואינו יכול לצאת משם. בא אחד ושלשל לו חבל לתוך הבור כדי שיוכל לצאת, דבר ברור הוא לכל שאם הנופל לא יתפוס בחבל - לא יוכלו להוציאו משם, ראשית עליו להחזיק בחבל ואז ניתן למשוך אותו החוצה.

כך גם בענין התשובה, על החוטא שנפל ל'בירא עמיקתא' ודיינו: שאתה הקב"ה תפתח לי, או על ידי איתערותא דלתתא, כלומר: שאני אצטרך להתחיל

דברי הימים

אגרת השבת

"יד טבת ד'

תתקי"ט (1159)

החכם הגדול רבי אברהם בן מאיר אבן עזרא זיע"א נולד בספרד, בהיותו כבן נ' שנים החל נודד במדינות אירופה עד הגיעו לעיר לונדון ושם מנוחתו. בספרו מספר האבן עזרא על חלום נורא אשר חזה, והרעיש עולם ומלואו, ששליח של השבת הקדושה הגיע אליו ובידו 'מכתב קודש' שנשלח מאת השבת בכבודה ובעצמה. וכך כתב: "ויהי בשנת ד"א תתקי"ט בחצי ליל שבת בארבעה עשר יום לחודש טבת. ואני אברהם הספרדי הנקרא אבן עזרא הייתי בעיר אחת מערי האי... ואני הייתי ישן ושנתי ערבה עלי, ואראה בחלום מלאך והנה עומד לנגדי כמראה גבר, ובידו אגרת חתומה, ויען ויאמר אלי 'קח את האגרת ששלחה אליך השבת!...' ואשאל את העומד לנגדי 'מה פשעי?...' ויען ויאמר, 'הגד הוגד לי אשר הביאו תלמידך לביתך ספרים ושם כתוב לחלל ליל שבת, ואתה תאזור מותרך להלחם עם אויבי השבת!...' ואיקץ ותפעם רוחי עלי ונפשי נבהלה מאד, ואקום וחמתי בערה בי ואלבש בגדי וארחץ כפי' ואוציא הספרים חוצה אל אור הלבנה, והנה שם כתוב שם בפירושו: 'ויהי ערב ויהי בקר' והוא כי כאשר היה בקר יום שני אז עלה יום אחד שלם כי הלילה הולך אחר היום... ואתאפק בעבור כבוד השבת, ואדור נדר אם אתן שנת לעיני אחר צאת יום הקדוש עד שאכתוב אגרת ארוכה לבאר מתי ראשית יום התורה, להרים מכשול ולהסיר פח ומוקש...".

המתין האבן עזרא עד צאת השבת לפתוח את האגרת ולקרוא את הכתוב בה, שהשבת כביכול מדברת ואומרת: "אני שבת, עטרת דת יקרים. ובין השם ובין בניו אני אות אלהים כולל דורים ודורים...". (דבר האגרת נדפס בהרבה זמירות וסידורים). האבן עזרא מסיים את סיפורו בחריפות על אלו המסלפים את פירוש התורה שבכתב. ואכן, קיים האבן עזרא את בקשת השבת וכבר בצאת השבת כתב אגרת ארוכה לבאר את פירוש הפסוק, והאיסור לחלל את ליל שבת קודש, בהוכיחו שהיום מתחיל משקיעת החמה ולא מעלות השחר.

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע ואת דבר התורה היומי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א | להרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

ניתן להקדיש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמות, לפרטים 08-8679897

ר"ת	השבת יציאת	כניסת השבת	ירושלים
18:01	17:23	16:08	ירושלים
17:57	17:25	16:23	ת"א אשדוד
17:54	17:22	16:11	חיפה
17:59	17:26	16:24	ב"ש

אישה ואשה שזכו

נצח לשונך

"ויאמר ליוסף הנה אביך חלה" (מח, א), וכי יתכן שלא ידע יוסף שאביו חולה? אכן כן! במשך שבע עשרה השנים שחי יעקב במצרים נמנע יוסף הצדיק מלבקר את אביו יעקב בארץ גושן. וכל כך למה? כיון שידע שאם יהיו לבדם יאלץ לספר לאביו מה עוללו לו אחיו, ויגרם להם בכך בושה. ועל כן מובן מדוע היו צריכים לשלוח לו שליח להודיע לו שאביו חולה.

מצבי החיים משתנים מידי יום ביומו, קורה ונוצרים בין בני הזוג ענייני מריבה שונים. יהיו בני זוג שיחושו צורך מייד לפרוק ולספר לחבריהם הקרובים, או להוריהם על כל הקורה בביתם, ויפרטו את כל ענייני המריבה. אולי יחושו אותם אלו שמספרים - הקלה רגעית. אך חובה עליהם לדעת, שבכך שהם מגלים את אוזנם של קרוביהם על הנעשה בביתם, הם אינם פותרים את הבעיה אלא מרחיבים את אופקיה. ולא עוד, אלא שלרוב לאחר זמן, המריבה דועכת והחיים בבית שבים למסלולם, אך הרושם שהותיר סיפור הדברים אצל החברים וההורים - לא ימחה לעולם.

כמה נאצלת הנהגתו של יוסף הצדיק וכמה יש לנו ללמוד מדרכו - שהרי אם היה מספר לאביו את כל הקורות אותו, היה יכול למצוא אצל אביו פורקן לצערו ולסבל הרב שעבר עליו, ובכל אופן יוסף הצדיק בחכמתו הרבה נמנע מכך, ושמר על כבודם של אחיו.

יסוד איתן בבניינו של הבית היהודי הוא השמירה על הפרטיות בענייני הבית ושמירה על כבוד בן הזוג. ה'פלא יועץ' כותב בספרו (עך אהבה) בעניין זה: 'שלא תגלה לאביה ואמה ואחיה שום דבר מרעתה ודחקה וצער, שאש תוקד בקרבם על צרת הבת, ויצאו לקראת נשק ויעשו מריבה עם בעלה...' תקלות גדולות יכולות להיווצר מכך, במיוחד אם ישמע הבעל שאשתו גילתה דברים שבינו לבניה. וממשיך ה'פלא יועץ' ואף נותן עצה מועילה 'ויותר טוב שתוכיח אותו היא בעצמה בעת רצון, בנועם שיח בחן וחסד, שבדאי עושים פירות יותר'.

ירגילו האישה והאשה את עצמם מתחילת דרכם, לנצור את לשונם ולא לספר לאחריים על ענייני הבית. אם זקוקים הם ליעוץ, מוטב שיחפשו לפרוק את אשר על ליבם אצל אדם המתמחה בענייני 'שלום בית'.

ואף כשהמצב שפיר ובני הזוג מרוצים האחד מהשני, אל להם לספר על כך - גם לא לקרוביהם!. זקנות ירושלים היו אומרות על כך בחכמתן 'כי אין פותחים את דלתו של תנור חם, משום שפתיחת הדלת גורמת לחומו של התנור להצטנן...'.

יעקב אבינו לא מת

"ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו אל המטה ויאגוע ויאסף אל עמיו" (מט, ג) פירש רש"י, "ויאגוע ויאסף" ומיתה לא נאמרה בו ואמרו רבותינו ז"ל (תענית ה): יעקב אבינו לא מת, שנאמר (ירמיהו ל, י) "ואתה אל תידיא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מן חוק ואת זרעך מארץ שבים" מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים. אף הוא בחיים.

אמרו חז"ל (ב"ב יז), תנו רבנן ששה לא שלט בהן מלאך המוות, ואלו הן, אברהם יצחק ויעקב משה אהרן ומרים. אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל... פכל - אברהם (כד, ד) מכל - יצחק (כו, ג) כל - יעקב (ג, יא). פירש"י - בכל מכל כל לא חסרו שום כבוד... ואם אלו מתו ע"י מלאך המוות נמצא שחסרו כבוד. הגאון המוסמך רבי יאשיהו פינטו זצוק"ל מקשה בספרו 'מאור עיניים' (סג), כיון דכתיב אצל יצחק ויעקב "מכל כל", שלא חסרו שום טובה, איך כהו עיני יצחק מראות וחסר האורה, שהסומא חשוב כמת, וגם חסר טובה שראה לעשו עובר חמשה עבירות. וכן יעקב חסרו לו כמה טובות, כי לא שליו ולא שקט ולא נח ויבא רוגו. ונראה לבאר שכך כוונת חז"ל, שלא חסרו טובה בשעת מיתתם, שלא שלט בהם מלאך המוות, וגם אחר מיתתם לא שלטה בהם רימה, וגם מה שלא שלט בהם יצר הרע הוא לשלמות נפשם אחר מיתתם.

ברמראות

אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי (מח, כב)

פירש אונקלוס, בחרבי ובקשתי - בצלותי ובבעותי, [בתפילתי ובבקשתי]. אומר היה על כך הרבי מאצק זצוק"ל, שהחרב תהיה ראויה למלחמה כפי ההכנה המוקדמת שלה טרם הקרב, שיש צורך להשחיה ולחדדה כראוי. והקשת תירה את החצים למרחק, כפי מתיחת הקשת לפני היריה של החץ. כך היא התפילה, ככל שיכין האדם את עצמו קודם התפילה, כך תהיה תפילתו ראויה ורצויה לפני המקום. ומטעם זה אמרו חז"ל (ברכות ג), שחסידי הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה, כי כפי ערך ההכנה כך תהיה תועלת התפילה.

אשר יקרא אתכם באחרית הימים (מט, א)

מבאר הבעל שם טוב זיע"א, על פי דברי חז"ל (סנהדרין צט), שהמשיח יבוא בהיסח הדעת, שזו כוונת יעקב אבינו במה שאמר לבניו "אשר יקרא" - שבאחרית הימים ימים המשיח בדרך מקרה, בהיסח הדעת וללא הכנה מוקדמת.

יששכר חמור גרם ריבץ בין המשפטים (מט, יד)

מדוע נמשל יששכר שעסק בתורה, לחמור גרם, וכי אין תואר מכובד יותר עבורו? מבאר רבינו בחיי, החמור רוב מבנה גופו מעצמות - חמור גרם, אין עליו כמעט בשר ושומן. לרמוז, שמי שרוצה לקנות לעצמו את קנין התורה, אינו יכול לעסוק בד בבד בתענוגות, לפטם ולהשביע את עצמו בתענוגות העולם הזה. כי רק במיעוט תענוג תקנה התורה קניין נצח בנפש האדם.

כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחסאתם פי רעה גמלוך (ג, יז)

כאשר נפטור יעקב אבינו, פונים האחים אל יוסף ומבקשים ממנו שלא יטור להם רעה על מה שעשו לו בעבר, ומתחננים הם אליו: "אנא שא נא פשע אחיך". האדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א מבאר בספרו 'תורת יאשיהו' את הפסוק הזה בדרך רמז. האחים אמרו ליוסף: ארבע דמויות חקוקות בכסא הכבוד - דמות אריה, דמות נשר, דמות אדם, ודמות עגל - שור (אחרי חטא העגל החליפו את צורת השור בדמות תינוק, אך לפני כן היה דמות שור חקוקה בכסא הכבוד). ואם כך, כך אמרו האחים ליוסף: אנו מתחננים אליך שלא תריב עמנו וכך תזכה ודמותך, דמות השור, תהיה חקוקה בכסא הכבוד. וכך נרמז הדבר בלשון הפסוק: "אנא" - ראשי תיבות אדם, נשר, אריה, אלה הם השלושה החקוקים בכסא הכבוד, "שא" - ראשי תיבות שור, כלומר: אם ברצונך שגם דמותך, דמות שור, תהיה בכסא הכבוד, אז "נא" - אל נא יטור לנו רעה על מה שגמלנוך!

וישבע יוסף את בני ישראל... והעלתם את עצמותי מזה (ג, כה)

מפני מה לא השביע יוסף את בניו מנשה ואפרים שיעלו את עצמותיו לקבורה לארץ ישראל, שכך היה ראוי יותר, שיצווה על כך את בניו ולא את כלל בני ישראל? מבאר רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל בספרו 'משך חכמה', יוסף ראה ברוח הקודש שבניו מושב מנשה יקחו את חלקם בעבר הירדן ולא בארץ ישראל, לכן אם היה מצווה רק את בניו על העלאת עצמותיו, היו בני שבט מנשה חפצים לקבורו בנחלתם, לכן ציווה יוסף באופן כללי את בני ישראל, ומשכך היו חייבים כולם לקיים את השבועה ולקבורו דווקא בארץ ישראל.

ברכת הבנים בשבת

"וַיְבָרְכֶם בְּיָמֵינוּ הַהוּא לְאָמוֹר" (מזח, כ) מנהג ישראל לברך את הבנים ואת הבנות לבילי שבת קודש, בנוסח הברכה שברך יעקב אבינו ע"ה את בניו "וַיִּשְׁמְךְ אֱלֹקִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה".

בספר 'מעבר יבק' (שפתי רננות, פרק מג) נכתב טעם המנהג: 'המנהג לברך [הבנים] בשבת קודש, ובפרט לבילי שבת, סוד שבת מלכתא ובסוד נפש יתרה, שעל המברך והמתברך יחולו הברכות. ועוד, כי אין שטן ופגע רע בשבת שיקטרג על הברכה... וצורך גבוה הוא לברך את בניו בשבת. ואם יש לו בת, גם היא בברכה. ובפרט לבילי שבת, והמשכיל בין מעצמו כי כנים דברנו...'. טעם נוסף כתב היעב"ץ בסידורו 'בית יעקב' (הנהגות ליל שבת אות ז), שבילי שבת חל השפע וראוי להמשיכו על הילדים, ובפרט הוא יורד וחל על ידי הילדים הקטנים שלא טעמו טעם חטא. יש שכתבו, שלפעמים בימי חול, האב והאם מקללים את בניהם מרוב צער או מחמת איזון סיבה שהיא. ולכן בשבת, מבטלים אותן הקללות ע"י הברכות, ו'יהפוך ה' את הקללה לברכה, והעת גורמת שגם המלאך הרע יענה אמן על כך'.

נוסח הברכה לבן הוא, 'וַיִּשְׁמְךְ אֱלֹקִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה'. ולבת יאמר 'וַיִּשְׁמְךְ אֱלֹקִים כְּשָׁרָה רַבְקָה רַחֵל וְלָאָה' ויסיים בשניהם בפסוקים שמברכים בברכת הכהנים 'בְּרַךְךָ ה' וַיִּשְׁמְךְ...'

כשמברך ילדיו ישים ידיו עליהם, יש אומרים שישים יד אחת, כמו שבירך יעקב אבינו את מנשה ואפרים, בספר 'מעבר יבק' (שם) כתב, 'כי ביד אדם ט"ו פרקים כמניין ט"ו תיבות שבברכת כהנים, לומר, יחולו על ראשך הברכות שבשלושה פסוקים אלו, שהם ט"ו'. ויש אומרים שישים שתי ידיו על ראשם, וכתב היעב"ץ (שם) 'ומניחין שתי ידיהם על ראשם, כמו שמצינו בכל המברכים, כדרך שנהג משה רבנו ע"ה בעין יפה (במדבר כו, כג) 'וַיִּסְמְךְ אֶת יָדָיו עָלָיו' כך ראוי למברך לעולם, כי "טוב עין הוא יברך" (משלי כב, ט). וכן כהנים בברכת כהנים בשתי ידיהם... ומה שמצינו ביעקב אבינו ע"ה שברך אפרים ומנשה כל אחד ביד אחת... מפני ההכרח הוצרך'. אף בספר 'יוסף אומץ' נכתב 'ברכות הילדים לשבת ואחר התפילה ראוי להמשיך השפע, ובשתי ידיו ולא ביד אחת'. אמנם, יש שנהגו לברך ביד אחת ויש שנהגו בשתי ידיים, ויש שלא נהגו לברך הבנים לבילי שבת, וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו.

פניני דברי יאשיהו

הכנה לימי השובבי"ם

"המלאך הגאל אתי מפל רע" (מזח, טז) - לכאורה יש מקום לעיין, על איזה מלאך כוונתו, ומדוע לא אמר יעקב 'מלאכים', והלא פעמים רבות מצאנו את יעקב אבינו נעזר במלאכים, כגון (לכ, ב) "וַיַּעֲקֹב הַלֵּךְ לְדָרְכוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוּ מַלְאָכָיו אֱלֹקִים", וכך בסמוך (שם, ד) "וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכָיו", ומדוע לא הזכיר את כל אותם המלאכים, אלא אמר רק "המלאך"?

דבר ידוע הוא, שמכל מעשה טוב שהאדם עושה נברא מלאך שהוא מליץ יושר עליו. אך יעקב אבינו התכוון במיוחד למלאך אחד. נקדים ונאמר, ששמירת הברית קודש - מידת היסוד, כשמה כן היא: יסוד האדם ומהותו, וכאשר ר"ל האדם אינו נשמר במידה זו ומתנהג שלא כראוי - נקרא הוא בשם 'רע', שכן על ידי כך נהיה הוא רע במהותו. כך מצאנו במעשי ער ואונן, על ער אומרת לנו התורה (לכ, ז) "וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוֹדָה רַע בְּעֵינֵי ה' וַיִּמְתְּהוּ ה'", ובפסוקים שלאחר מכן מושווה התורה את חטאו של אונן לער ומפרשת את חטאו במידת היסוד, ומכך למזדים אנו שמי שאינו טוב במידה זו - נקרא הוא 'רע'.

ועיקב אבינו, בחיר שבאבות, בבואו לברך את ראובן פותח ואומר (מט, א) "רְאוּבֵן בְּכָרִי אַתָּה, בְּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי", שכן בן פ"ד שנים היה יעקב בלוקחו את רחל ולא, ומעיד הוא על ראובן ראשית כוחו הוא, שמעולם לא פגם, ועל כך אומר כאן יעקב: "המלאך" - שנברא ממעשי הטובים, ומאיזה מעשה טוב נברא? "הגאל אתי מפל רע" - מכך שהייתי נשמר מדברים המכונים "רע", ושומר את מידת היסוד כפי הראוי, הוא "בְּרַךְ אֶת-הַנְּעָרִים!". עכשיו, כאשר אנו נכנסים לימי השובבי"ם, זמן תיקון מידת היסוד, על האדם לקחת לעצמו זמן לחשבון הנפש ולהשתדל לדבוק בדרך אבותינו, ועל ידי כך "וַיִּקְרָא בָהֶם שְׁמֵי!".

רבי אברהם בנימין שמואל סופר זצוק"ל - בעל ה'כתב סופר' - י"ט טבת תרל"ג (1873)

לגלות סימני התאוששות ובאורח נס החלים במהירות. 'תפילתי הועילה ליובל שנים' - אמר אז החתם סופר ואמנם ה'כתב סופר' חי עוד חמישים שנה הילד אברהם שמואל בנימין החלים ממחלתו, המשיך ביתר שאת בלימודו ובהתעלות הרוחנית עד אשר גדל והיה לאחד מגדולי התורה בדורו. לאחר פטירת אביו מילא את מקומו על פי צוואתו כרבה של קהילת פרשבורג, כשהוא רק בן כ"ה שנים. במשך למעלה משלושים שנה. הנהיג את הקהילה ביד רמה ואף הקים ישיבה גדולה בה נקבצו תלמידי חכמים גדולה. מסופר על יהודי מקהילת פרשבורג שחלה אנושות והגיע עד שערי מות, ואף הרופאים נואשו מחייו. באו בני משפחתו לפני ה'כתב סופר' וביקשו את ברכתו ועצתו. הסיר ה'כתב סופר' את צעיפו מעל צווארו, והורה לבני המשפחה שינחווה על מצחו של החולה והבטיח שבוערת ה' יקום החולה ממחלתו. וכך היה. כששאלוהו תלמידיו מהו הסוד הטמון בצעיף, שמא השתמש בו בשמות הקודש, השיב להם ה'כתב סופר' שצעיף זה ספג את עמל תורתו, וכיון שהתורה היא מרפא לכל התחלואים, בכוחה לרפא אף חולים מסוכנים... ב"י"ט טבת תרל"ב (1872) השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה כשהוא מותיר אחריו שושלת מפוארת של רבנים. ששה בניו שגדלו והיו לרבנים גדולים. וארבעת בנותיו שנשאו לרבנים גדולי תורה. זכותו תגן עלינו.

רבי אברהם שמואל בנימין סופר (ש"י"ב) זצוק"ל, הידוע בכינוי 'הכתב סופר' על שם ספרו, נולד לאביו הגאון ה'חתם סופר' זיע"א, בא' באדר שנת תקע"ה, (1815) והיה נכדו של הגאון רבי עקיבא איגר זיע"א. הילד שמואל בנימין היה אהוב על כל רואיו, חכמתו ואצילות נפשו ניכרו בו כבר בהיותו רך בשנים, אביו הגאון לא חסך כל מאמץ ללמדו תורה על פי ערך כשרונותיו. בהגיעו לגיל שש נתקף שמואל בנימין במחלה קשה ומצבו הוסיף להחמיר מיום ליום, טובי הרופאים לא הצליחו למצוא מזור למחלתו. ה'חתם סופר' לא נטש את מיטת בנו וסעד אותו בחוליו, בעוד כל בני הקהילה התכנסו מידי יום להעתיר בתפילה לרפואת בנו של רבם האהוב, ואף הוסיפו לו את השם אברהם. אך נראה שמצבו של הילד מחמיר והוא החל לגסוס למול עיניהם הכואבות של אביו וכל בני משפחתו. פנה ה'חתם סופר' אל הרופאים ושאל - האם יש דרך כלשהי שתוכלו להביא מזור לבני? משהשיבו הרופאים בשלילה. 'צא ה'חתם סופר' אל חדר לימודו והתייצב ליד התיבה שבה היו מונחים כתביו ופנה לבורא העולם בתחינה וקרא בלב שבור 'ריבוננו של עולם!, כעת משנואשו הרופאים מחייו של בני, רב אתה בכוחך הגדול יכול להשיב את נפשו', וכה בכה בתפילתו שעה ארוכה. לפתע החל הילד

מאמר החכם

"וַיִּרְא מִנְחָה בִּי טוֹב... וַיֵּט שִׁכְמוֹ לְסַבֵּל"

ההמתנה להצלה פתח - תלך בה לבטח. מן החיפזון לא תרויח - ממנו מאומה לא תשביח. השגת המשאלות קלה - כאשר אתה מתון. באורך רוח התאזר - עננים רבים תפזר. (רבי ידעיה פניני זצוק"ל)

בקשתו התמוזה של תלמיד ה'חתם סופר'

את הסכמתם של הנוכחים, שכל אחד יערוך חיפוש בגד חברו, ואפשר שבאופן זה ימצא המטבע. אחד מזקני הרבנים שנוכחו במקום פנה אל ה'כתב סופר' ואמר לו 'אבקש מכבודו, שאת הבדיקה יחלו לערוך בעוד מחצית השעה, לעת עתה נוכל לשוב ולדון בעניינים לשמם התכנסנו'. מיהר ה'כתב סופר' להיענות לבקשתו של הזקן שהכירו משכבר הימים כתלמיד של אביו הגאון. והורה להמשיך לדון בענייני הקהל, אלא, שתחושה כבידה עמדה באוויר והתעצמה לאחר מחצית השעה, כאשר ביקש הזקן נשוא הפנים שוב, לדחות את הבדיקה בעוד מחצית השעה. בפעם השלישית כשביקש הזקן לדחות את הבדיקה בעוד מחצית השעה, חשו רבים כי בקשתו לא תמימה ועלה במחשבתם שמוא נכשל הרב ולקח את המטבע אליו, והוא מבקש לדחות את רוע הגזרה עוד ועוד...

לפתע כנס אחד מבני הבית אל האולם כשהוא מכריז 'הנה המטבע!' ומראה לכולם בהתרגשות את המטבע שבידו. 'אחד מהמשרתים' - כך הוא שח - 'ניער את המפה בחוץ, בעוברי במקום הרמתי חפץ נוצץ המוטל על הארץ, וגיליתי להפתעתי את המטבע העתיק'. כל הנוכחים נשמו לרווחה, וה'כתב סופר' נטל את המטבע נרגש ופנה אל הזקן נשוא הפנים: 'אמר לנו כבודו, מדוע ביקשת להמתין שוב ושוב'. ענה הזקן שהתקשה לעצור את דמעותיו 'מתלמידיו של ה'חתם סופר' אני, וכשבאתי אל הכינוס החשוב הזה, עלה בדעתי להראות לקהל מטבע עתיק מזמן בית המקדש שעבר אצלנו במשפחה בירושה, אולם כשראיתי שבנו של מורי רבי הראה לציבור את המטבע העתיק, וכיצד הירבה להחשיב את המטבע שברשותו, ויתרתי על מחשבתי מפני כבוד בנו של רבי... אך בשעה שאבד המטבע, והועלתה ההצעה לחפש כל אחד בבגדו של חברו, הבנתי, כי ודאי ימצאו את המטבע שלי בכיסי, וכפי הנראה איש לא יאמין לי שהיתה ברשותי מטבע הזהה בדיוק למטבע שהראה ה'כתב סופר'. ואנא אני בא מרוב בושה וכלימה. לכן ביקשתי לדחות את ביצוע הבדיקה, וביקשתי מה' יתברך שלא אבוא לידי ביזון, ולא אתבייש כל כך לעת זקנותי, וחלילה לא תבוא על ידי תקלה של חילול ה'. ואכן, **התקבלה תפילתי והמטבע נמצא!**, בסיימו את דבריו הוציא מכיסו את המטבע העתיק והראה לנוכחים הנדהמים - **'הנה שקל הקודש, שעבר במשפחתי בירושה מזמן בית המקדש'**. התרגשות רבה אחזה בלב כולם, על צדקותו המופלאה של הזקן הצדיק, שויתר על רצונו להראות לקהל את המטבע, ועל שכמעט באו לכלל תקלה. קם ה'חתם סופר' ממקומו ואמר 'עלינו להודות לה' יתברך שלא נכשלנו חלילה בלחשוד בכשרים, ואם כל הכינוס כאן היה בעבור **שנלמד עד כמה יש למצוא צד זכות במעשיו של השני**' - די לנו בזאת!...

לאחר שנים של מאבק למען החינוך היהודי הטהור, הצליח הגאון בעל ה'כתב סופר' רבה של פרשבורג, להשפיע על ממשלת הונגריה, להכיר במעמדה של הקהילה היהודית שומרי תורה ומצוות, באופן שיאפשר להם לא להיות כפופים לתקנותיהם של אנשי הרפורמה שהתנגשו לא אחת עם דרך התורה. תוצאותיו של מאבק הושפעו אף מיגיעתו של אביו ה'חתם סופר' בעניין זה, לתועלת הקהילות היהודיות. כל רבני וחכמי הונגריה נקראו על ידי שליחיו של ה'כתב סופר' להגיע לאסיפה חשובה שהתכנסה לדון בעניינים שעמדו על הפרק ולהשתתף אף בסעודת הוודיה על הבשורה הטובה למען קהילות ישראל. שמעו של ה'כתב סופר' התפרסם בכל רחבי הונגריה ואף מחוצה לה, וכך נקבצו כל סלתה ושמנה של יהדות הונגריה אל כנס יחודי ומרומם זה.

האווירה היתה מרוממת ונשגבה ביותר, דברי תורה שהושמעו על ידי רבני הקהילות מלאו את חלל האולם, מאכלים ומיני מאפה שהוכנו לכבוד הכנס, הוגשו אל השולחן הערוך... או אז נעמד ברוב הדר בעל ה'כתב סופר' כשהוא פונה אל הקהל הקדוש במילות ברכה ושבח 'מורי ורבותי!' - נשא ה'כתב סופר' את דבריו - 'במעמד מרומם וחשוב זה, ברצוני להציג בפניכם דבר יקר ערך, ירושה מאבי זצוק"ל שעברה במשפחתנו מדורי דורות בן אחר בן עד לזמן בית המקדש'. בדברו, הוציא ה'כתב סופר' מאמתחתו חפץ עטוף במטפחת משי, כשהסיר ה'כתב סופר' את העטיפה, נגלה לעיני כולם **מטבע כסף עתיק יומין**, המשיך ה'כתב סופר' ואמר - 'זהו **'שקל הקודש' אשר השתמשו בו בבית המקדש**, וכפי הידוע לי, אין נמצא כמטבע הזה'. ואגב כך העביר ה'כתב סופר' את המטבע ליושבים על ידי השולחן כדי שיוכלו לעיין בצורתו וגודלו ולהתרשם ממנו כראוי.

המטבע עורר עניין רב בקרב ציבור תלמידי החכמים, במשך שעה ארוכה התפתח מושא ומתן הלכתי מעל גבי השולחנות באשר למשקלו של המטבע, לצורתו ולאופן השימוש בו. קורת רוח מרובה שאב ה'כתב סופר' מכך שהמטבע העתיק הביא את ציבור יראי השם לדון בעניין. אולם, כשביקש אחד מהרבנים לקבל את המטבע לידיו על מנת לבחון אותו מקרוב, נדהמו כולם לגלות שהמטבע הנדיר איננו... כל אחד מהנוכחים החל לחפש אחר המטבע ולפשפש בבגדו וסביב מקומו, אך לשוא, לצערם של כל הנוכחים המטבע נעלם ואיננו.

בראות ה'כתב סופר' שהחיפוש לא הועיל והמטבע היקר לא נמצא, פנה אל הקהל בקול נרגש ואמר 'יודע אני בוטחו כי המטבע נעלם ללא כל כוונת זדון, אולם אפשר שאחד הנוכחים החליף בטעות את המטבע העתיק במטבע שלו', וכאן פנה וביקש

צבע העיניים

התגברות ייצור היומלאנין בקשתית, משתנה גוון עיניהם במהלך שנת החיים הראשונה לגוון כהה יותר למרות שנראה שלכל אחד יש צבע עיניים יחודי, יש בסך הכול **שבעה צבעים** בסיסיים של עיניים, והם **חום, לוז, צהוב - עינבר, אפור, שחור, כחול וירוק**. השילובים בין הצבעים יוצר את גוונים יחודיים. הגוון הנפוץ מכולם הוא כמובן הצבע **החום** השכיח בעולם. לאחריו יופיע בשכיחות נמוכה יותר צבע עיניים בגון **הלוז בשילוב ירוק וחום**. מעניין לראות שעיניים בעלות גוון משולב משתנות בהתאם לסביבה, במקום מואר יראה גוון העיניים בהיר יותר ואילו במקום מוצל וחשוך הוא עשוי להראות כהה. ישנם אנשים שצבע עיניהם משתנה על פי מצב רוחם או בעת בכי. צבעי הכחול המלא והירוק המלא הם הנדירים ביותר, **לשמונה אחוז מאוכלוסיית העולם יש עיניים כחולות**. ואילו רק **לשני אחוז מאוכלוסיית העולם יש עיניים ירוקות**. גוון העיניים המכילות את הכמות הנמוכה ביותר של יומלאנין בקשתית הוא עיניים בגוון **אפור**. לילבקים' שגופם חסר פיגמנטים, יהיו לרוב עיניים בגוון **כחול בהיר מאד**. לעיתים נדירות, יהיו עיניהם **אדומות ורדרדות או סגולות**. מצוייה תופעה נדירה בצבעי העיניים הנקראת '**הטרוכרומיה**', שבה קשתית עין אחת היא בעלת צבע שונה מקשתית העין השניה. ידוע **שלאלכסנדר מלך מוקדון** היתה עין אחת שחורה ועין אחת כחולה.

"בן פרת עלי עיני" (מט, כב) פירש רש"י **חנו נטויו על העין הרואה אותו**. נאמר על דוד המלך (ש"א טו, יב) **'הוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי'**. כתוב בזוהר הקדוש (בלק שפט) **עינו של דוד היתה מרוקמת בכל מיני צבעים, לא היתה עין בעולם יפת מראה כעינו של דוד המלך, כל הצבעים שבעולם היו נוצצים בה**.

קרני האור שחודרות לעין עוברות דרך **הקרנית** - קרום עגול ושקוף במרכז העין. מאחורי הקרנית קיים חלל המלא בנוזל, אשר בחלקו האחורי נמצאת כעין טבעת שרירים צבעונית הנקראת '**קשתית**' - והיא **צבע העיניים**. תפקידה של הקשתית להתרחב או להתכווץ ובכך להגדיל או להקטין את האישון כדי לאפשר לכמות האור המתאימה לחדור לעין. גוון הקשתית מושפע מתאי פיגמנט הנקראים '**יומלאנין**', ותפקידם להגן על העין מפני חשיפה גבוהה של קרני השמש. ככל שהחשיפה לשמש גבוהה יותר, כך נדרש ריכוז פיגמנטים גבוה יותר על מנת להגן על העין מחדירת קרני השמש. **ככל שריכוז הפיגמנטים גבוה יותר, צבע הקשתית כהה יותר**. מדהים להיווכח בפלא הבריאה שטבע הבורא ית', שבארצות החמות ושטופות השמש, גוון העיניים אצל מרבית האנשים יהיה כהה. ואילו בארצות הקרות והפחות מוארות, יהיה גוון העיניים בהיר יותר כדי לאפשר לעין לקלוט יותר אור וחום. תינוקות נולדים לעיתים עם עיניים בהירות בגוון **כחול-אפור**. אך עם